

Knihovnicko-informační zpravodaj U Nás

Vyšlo: 4.12.2012

Číslo: Ročník 22 (2012), Číslo 4

Sekce: Okénko do světa

Název článku: Povídání o hororu

Autor: Lukáš Vaníček

Zdroj: <http://www.svkhk.cz/Pro-knihovny/Zpravodaj-U-nas/Clanek.aspx?id=20120424>

Povídání o hororu

Lukáš Vaníček

Lidé se odjakživa rádi báli, proto dotáhli umění ve strašení se navzájem k naprosté dokonalosti, a tak vznikl žánr horor. Nikdy se nevyznačoval vysokou uměleckou hodnotou, vždyť měl jen „strašit“ lidi. Proto jej literární teorie řadí do žánrů nízkých a brakových. Horor je také úzce spojován s žánry fantasy a sci-fi, se kterými se porůznu prolíná a doplňuje. Zejména v posledních letech už prakticky mizí žánrová čistota a prvky hororu se objevují například ve sci-fi a naopak.

Způsobů, jak děsit čtenáře či diváka, je nespočet. Zejména ve filmu existuje řada různých podžánrů hororu zaměřujících se na hektolitry krve, „bafací“ momenty nebo stísněnou atmosféru. Literatura je limitovaná písmeny a dvojrozměrnou stranou, takže může nabídnout jen omezený sortiment strašicích elementů. Jelikož se horory úspěšně prodávají desítky a desítky let, je vidět, že ani po takové době se vcelku omezená škála způsobů vyvolání strachu čtenářům neomrzela.

Literární horor vychází ze základní premisy, že člověk se bojí neznámého. Pokud se tedy začne dít něco, co není zcela přirozené v „reálném“ světě, čtenáře to minimálně znervózní. Pokud tuto situaci napíše autor kvalitně, čtenář se rovnou vyděsí. Můžeme jako příklad uvést *Frankensteina* od Mary Shellyové. Jedná se o notoricky známý příběh o muži, kterého šílený vědec sestavil z kousků mrtvých a oživil pomocí elektrického proudu.

Hledat autora, který jako první napsal horor, je však stejné jako hledat člověka, který řekl první vtip. Co však najít lze, je zakladatel „moderního“ hororu. Je jím Howard Philips Lovecraft. Jen samotný životopis tohoto autora působí tak strašidelně, že pak ani není divu, jaké povídky napsal. Lovecraft vytvořil rozsáhlou sérii kratších textů a použil přitom velmi specifický styl vyprávění. V podstatě nechá čtenáře, aby se bál sám. Což je geniální tah, protože autor pouze naznačí, o co by mohlo jít, dodá nezbytné střípky, indicie a pár jemných detailů a zbytek nechá na čtenářově fantazii, aby si z toho sestavila to, čeho se bojí nejméně. Opět se tu dostáváme k základnímu kameni hororu – k neznámému. Čtenář nikdy přesně na sto procent neví, co se v příběhu odehrálo. Lovecraft volil takový styl vyprávění, který jej ze své podstaty omezoval. Vypravěč příběhu vždy používá deník, dopisy či vyprávění z druhé ruky, takže víc ani vědět nemohl, a i z toho pramení kus strachu, který se z příběhů line. Nutno podotknout, že si Lovecraft liboval také v hnusu, špíně a strachu, kterými posiloval obecný strach ve čtenářích.

Neoddělitelným prvkem hororu jsou upíři a oživé mrtvolky obecně. Mrtví vstávající z hrobů děsili naše předky po staletí. Například *Svatební košile* od Karla Jaromíra Erbena jsou baladický horor, kde hraje hlavní roli nemrtvý. Řekne-li se upír, každému se automaticky vybaví hrabě Dracula ze stejnojmenného románu Brama Stokera. Tento autor z různých lidových povídek o živých mrtvých sajících krev sestavil prototyp „moderního“ upíra. Ostatní autoři už přebírají pouze Stokerem definovanou postavu a následně si ji mění k obrazu svému. Otázkou však je, co Stokerovi udělal rumunský národní hrdina Vlad Ťepeš, proslulý bojem proti Turkům, že z něj vytvořil předlohu pro krvelačné monstrum.

Upíři dnes zažívají vlnu masivního zájmu, vyvolanou zejména knihami *Stmívání* od Stephenie Meyerové. Spojila v nich romantický příběh o lásce člověka a upíra a změnila tím na desetiletí knižní trh. S hororem to už nemá společného zhola nic.

Posledním z velikánů hororu je Stephen King. Ve svých dílech užívá nepřírozeno zcela „přírozeným“ způsobem. Zaměřuje se na niternou psychologii postav a do reálného světa zasazuje nepřírozené prvky tak tiše, nehlučně a přírozeně, až je to... *děsivé*. Což je přesně to, jak má horor vypadat.

Je až tristní, že ačkoliv je horor stále velice populární, českých autorů hororu je jako šafránu. Mohli bychom jmenovat například *Bestseller* nebo mnohem kvalitnější *Zlo přichází třikrát*. Jejich autor Svatopluk Doseděl podobně jako již zmiňovaný Stephen King do obyčejného světa zasazuje nevysvětlitelné věci. Používá k tomu sice otřepané kulisy, například vyvolávání duchů, ale činí tak s řemeslnou zručností, že čtenáři otřepaný motiv i posté opět ocení.